

Андеррайтинг як фактор забезпечення фінансової стійкості страховиків та важливий елемент страхового менеджменту

Борисюк Олена Володимирівна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Borysiuk Olena

Lesia Ukrainka Eastern European national university

Роль страхування як однієї з важливих передумов безпечної життєдіяльності суспільства загалом безперервно і стрімко зростає. Страхування не тільки є необхідністю для подальшого розвитку економіки, а й перетворюється на привабливий бізнес. Успішність функціонування страхової компанії, можливість виконання нею визначених функцій та своїх зобов'язань значною мірою залежать від її здатності сформувати збалансований страховий портфель із прийнятним рівнем збитковості. При цьому вагому роль у забезпеченні гарантій страховика перед страхувальником та здійснення страхових виплат відіграє андеррайтинг. У сучасних умовах андеррайтинг набуває все більшого значення в діяльності страхової компанії та починає відігравати ключову роль. Саме андеррайтинг є системоутворюючим процесом, за якого здійснюється управління страховим портфелем і в кінцевому підсумку забезпечується фінансова стійкість страховиків.

Ключові слова: андеррайтинг, андеррайтерська політика, страховий результат, операційний результат, фінансові результати.

Борисюк Е.В. АНДЕРРАЙТИНГ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ СТРАХОВЩИКОВ И ВАЖНЫЙ ЭЛЕМЕНТ СТРАХОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Роль страхования как одной из важных предпосылок безопасной жизнедеятельности общества в целом непрерывно и стремительно растет. Страхование не только является необходимостью для дальнейшего развития экономики, но и превращается в привлекательный бизнес. Успешность функционирования страховой компании, возможность выполнения ею определенных функций и своих обязательств в значительной степени зависят от ее способности сформировать сбалансированный страховой портфель с приемлемым уровнем убыточности. При этом важную роль в обеспечении гарантий страховщика перед страхователем и осуществления страховых выплат играет андеррайтинг. В современных условиях андеррайтинг приобретает все большее значение в деятельности страховой компании и начинает играть ключевую роль. Именно андеррайтинг является системообразующим процессом, при котором осуществляется управление страховым портфелем и в конечном итоге обеспечивается финансовая устойчивость страховщиков.

Ключевые слова: андеррайтинг, андеррайтерская политика, страховой результат, операционный результат, финансовый результат.

Borysiuk Olena. UNDERWRITING AS A FACTOR OF PROVIDING FINANCIAL STABILITY OF AN UNDERWRITER AND AN IMPORTANT ELEMENT OF INSURANCE MANAGEMENT

The aim of the article is researching theoretical basis of underwriting and determining the main tendencies, which are characteristic for the insurance market of Ukraine in the part of forming balanced insurance portfolio, and also justifying the perspectives of underwriting development for providing financial stability of underwriters. The research is based on the institutional structure of insurance market which develops under the influence of the certain social and economic environment and financial imbalances. The final result of activity of any commercial enterprise, including insurance companies, is getting profit. The success of functioning of an insurance company, the possibility of fulfilling certain functions and its responsibilities by it mostly depends on its ability to form a balanced insurance portfolio with an acceptable level of losses with the help of quality underwriting. From the point of view of the activity of an insurance company, underwriting is one of its important business processes along with its marketing, creating an insurance product, selling, client service and regulating losses. Underwriting is a process directed to making a decision about the possibility of insuring of a certain object and terms of such insuring, which includes the range of gradual interrelated procedures, such as analysis of risks and approving the decision about insuring or declining the insuring. So, making conclusions, we must admit that underwriting plays an important role in providing financial stability of insurance companies, being one of key indicators of previous

and following economic reasonability of an insurance process, adequacy of management system of operative activity of an underwriter, efficiency of reinsurance, also marketing and tariff policies. Moreover underwriting is an initial factor which affects reliability and stability of organizing development of an insurance company and is an important element of insurance management.

Key words: underwriting, underwriting policy, insurance result, operating result, financial result.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Характерною специфікою діяльності страхових компаній є те, що такі фінансові інститути мають справу з двома видами ризиків: з тими ризиками, які безпосередньо властиві діяльності страхових компаній, як і будь-яким іншим суб'єктам економіки, та з тими ризиками, які беруть на себе страховики на утримання за відповідну плату. В останньому разі наявність фактора ризику та необхідність компенсації можливого збитку страхувальника в разі реалізації страхового випадку викликають потребу в провадженні комплексу заходів і процедур із правильної оцінки прийнятого на страхування ризику й визначення можливостей його страхування з метою задоволення інтересів як страховика, так і страхувальника. Слід відмітити, що така комплексна робота страховика з ідентифікації та оцінки ризиків та вибору оптимального страхового покриття у світовій практиці отримала назву «андерайтинг». Виявлення таким чином ризикового профілю та визначення актуальності проведення андерайтингу дає змогу ґрунтовніше підходити до формування страхового портфеля та оцінювання фінансової стійкості страховика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання ефективної та професійної оцінки ризиків, які приймаються на утримання страховою компанією, стали предметом дослідження у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених: А. Архіпова, Д. Горульова, Н. Нагайчук, М. Ніколенка, А. Попова, Р. Рязанцева, А. Супруна, Н. Ткаченко, Н. Харітонова, Л. Шірінян та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вагому роль у забезпеченні гарантій страховика перед страхувальниками щодо здійснення страхових виплат відіграє андерайтинг. Це базовий бізнес-процес у діяльності страхової компанії, призначений для запобігання фінансовим втратам страховика через неочікувано велику кількість настання страхових випадків. Неякісно здійснюваний андерайтинг страхових ризиків може призвести до непрогнозованого зростання страхових виплат і тим самим істотно знизити очікуваний фінансовий результат і поставити під загрозу фінансову стійкість

страхової компанії. Значущість андерайтингу в діяльності страховика зумовлює необхідність поглибленого дослідження наявної теорії та практики його провадження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження теоретичних засад андерайтингу, а також обґрунтування перспектив його розвитку для забезпечення фінансової стійкості страховиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з основних бізнес-процесів у страхуванні є андерайтинг, основним завданням якого є відбір ризиків для формування збалансованого і рентабельного страхового портфеля.

Андерайтерська політика передбачає перелік об'єктів (ризиків) із зазначенням лімітів збитків за ними, які страховик схильний прийняти, і другий перелік з об'єктами (ризиками), які страховик, виходячи зі свого досвіду, не приймає. Всі ці визначення підкреслюють сутність андерайтингу як методу забезпечення фінансової стійкості шляхом селекції прийнятих ризиків. У зв'язку з цим говорять про дохід від андерайтингу в страхуванні як про різницю між отриманими преміями і витратами.

Основні тенденції страхових витрат і страхових премій показані в таблиці 1.

Так, на страховому ринку України порівняно з I півріччям 2017 року на 2202,5 млн. грн. (10,4%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 3237,3 млн. грн. (24,0%). Збільшення валових страхових премій відбулося майже за всіма видами страхування, а саме: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка» – збільшення валових страхових платежів на 937,2 млн. грн., або на 18,6%); страхування життя – збільшення валових страхових платежів на 487,7 млн. грн., або на 39,2%); страхування кредитів – збільшення валових страхових платежів на 443,8 млн. грн. (у 3 рази)); страхування відповідальності перед третіми особами (збільшення валових страхових платежів на 419,7 млн. грн., або на 37,1%); страхування від нещасних випадків – збільшення валових страхових платежів на 316,0 млн. грн., або на 61,0%); страхування майна – збільшення валових страхових платежів на 285,3 млн. грн., або на 10,0%);

медичне страхування – збільшення валових страхових платежів на 263,8 млн. грн., або на 18,7%); страхування медичних витрат – збільшення валових страхових платежів на 139,6 млн. грн., або на 34,7%); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – збільшення валових страхових платежів на 105,0 млн. грн., або на 5,2%) [6].

Андерайтерська політика реалізується виконанням певних завдань (рис. 1).

Так, андерайтер (у межах своїх повноважень) має право відмовити в прийомі на стра-

хування найбільш ризикованих об'єктів, коли ймовірність страхової виплати і рівень збитку настільки великі, що вже не можуть розглядатися як страхова подія.

Андерайтерська політика повинна враховувати:

1) фінансові можливості страховика платити за зобов'язаннями (величина нетто-утримання страховика);

2) взаємозв'язок з іншими політиками страховика – бюджетною, фінансовою, інвестиційною, виплатною, кадровою;

З а в д а н н я а н д е р а й т и н г у	→	– розроблення політики андерайтингу, робочих інструкцій для андерайтингу за видом страхування;
	→	– ідентифікація об'єкта страхування й оцінка прийнятності заявлених на страхування ризиків;
	→	– встановлення числових значень підвищувальних (знижувальних) поправочних коефіцієнтів, які враховують наявність (відсутність) чинників, що впливають на ймовірність настання і тяжкість наслідків;
	→	– визначення переліку чинників, що впливають на підвищення ймовірності настання страхового випадку, залежно від видів страхових випадків і об'єктів страхування;
	→	– аналіз збитковості страхового портфеля за відповідним видом страхування за певний період часу для видачі рекомендацій щодо підвищення (зниження) тарифів на черговий період;
	→	– навчання менеджерів прийомів і методики оцінки ризику за типовими (стандартними) договорами страхування (стандартного андерайтингу);
	→	– визначення страхового тарифу для конкретного об'єкта страхування;
	→	– моніторинг об'єкта страхування і рівня ризиків. Контроль виконання плану заходів щодо зниження ризиків. Моніторинг параметрів страхового портфеля і корекція тарифної політики.

Рис. 1. Основні завдання андерайтерської політики страховика

Систематизовано на основі джерел [5; 10]

Таблиця 1

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка

Показники	I півріччя 2017	I півріччя 2018	Темпи приросту I півріччя 2018 / I півріччя 2017	
			млн. грн.	%
Страхова діяльність, млн. грн.				
Валові страхові премії	21 222,8	23 425,3	2 202,5	10,4
Валові страхові виплати	4 783,9	6 070,2	1 286,3	26,9
Рівень валових виплат, %	22,5	25,9	-	-
Чисті страхові премії	13 509,5	16 746,8	3 237,3	24,0
Чисті страхові виплати	4 614,9	5 862,9	1 248,0	27,0
Рівень чистих виплат, %	34,2	35,0	-	-

Джерело: [6]

3) величину прогнозованого андеррайтерського доходу, стійкість і керованість портфеля ризиків;

4) прогноз рівня збитковості, що визначає розмір відрахувань у фонд великих збитків і величину статистичних індексів виплат, а також відхилення фактичної суми збитків від прогнозу;

5) конкурентів і їх пропозиції на ринку;

6) допустимі норми дебіторської заборгованості;

7) зміни в законодавстві та можливості їх оперативного обліку в політиці страховика;

8) програми з розвитку нових видів страхування тощо.

Андеррайтерський процес являє собою виявлення взаємозв'язку між доступною інформацією щодо характеристик об'єкта страхування і потенційним ризиком виникнення страхового випадку. Метою є прийняття рішення про те, страхувати чи ні цього клієнта, і якщо страхувати, то на яких умовах. За підсумками проведеної роботи андеррайтер може:

1) прийняти ризик на страхування на звичайних умовах;

2) прийняти ризик на особливих умовах (зі зміною тарифу, встановленням франшизи тощо);

3) відмовити в страхуванні.

Після цього, якщо ризик приймається, можуть починатися переговори про умови страхування, розмір страхового внеску та страхової суми.

Таким чином, на цьому рівні процес андеррайтингу складається з декількох етапів (рис. 2).

Андеррайтер бере участь у супроводі договору, здійснюючи моніторинг стану об'єкта страхування і контроль виконання плану захо-

дів щодо зниження ризиків, і в разі зміни прийнятих на страхування ризиків перераховує страховий тариф і готує зміни в договір. У разі порушення страхувальником своїх зобов'язань андеррайтер готує висновок про розірвання договору або зменшення страхової виплати у разі настання страхового випадку.

На підставі вищевикладеного можна дійти висновку про те, що андеррайтинг є системоутворюючим процесом, за якого здійснюється управління страховим портфелем, і він є важливим елементом страхового менеджменту.

Кожен вид страхування має свої особливості андеррайтингу. Без розуміння страхових ризиків і того, що приймається на страхування (об'єкта страхування), а також опису факторів, які збільшують ймовірність настання страхового випадку та очікуваний розмір страхового відшкодування, не можна правильно оцінити ризик. А якщо ступінь ризику не можна виразити в грошовому вираженні, то і сформулювати прибутковий портфель теж не вийде, а якщо і вдасться, то тільки завдяки випадковості. Алгоритм проведення процедури андеррайтингу наведений на рисунку 3.

Так, андеррайтинг здійснюється шляхом перевірки пропонованого на страхування ризику за низкою параметрів, які залежать від конкретного виду страхування.

Ефективність андеррайтингу оцінюють зазвичай за фінансовими результатами страхування. Для цього в загальному фінансовому результаті виділяють такі рівні:

1) андеррайтерський результат – зароблена нетто-премія (зарахована премія за мінусом страхових резервів і понесених витрат на ведення справи);

2) страховий результат – сума андеррайтерського результату і доходів від інвестування страхових резервів;

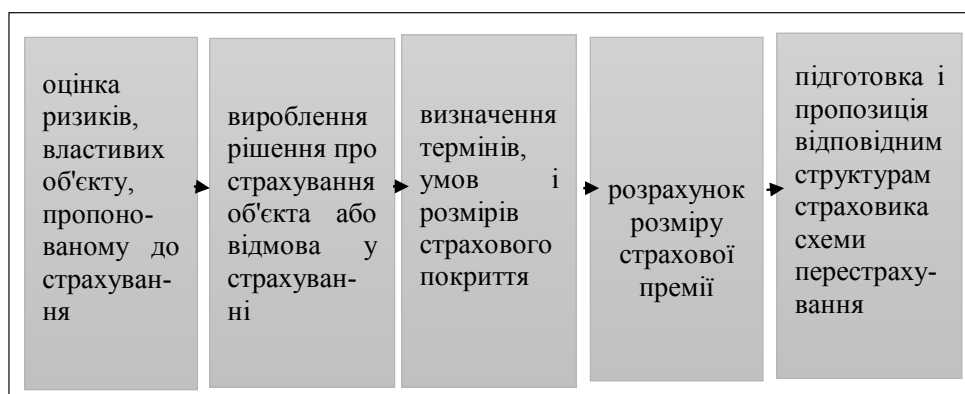

Рис. 2. Етапи процесу андеррайтингу в страхових компаніях

Систематизовано на основі джерел [8; 11]

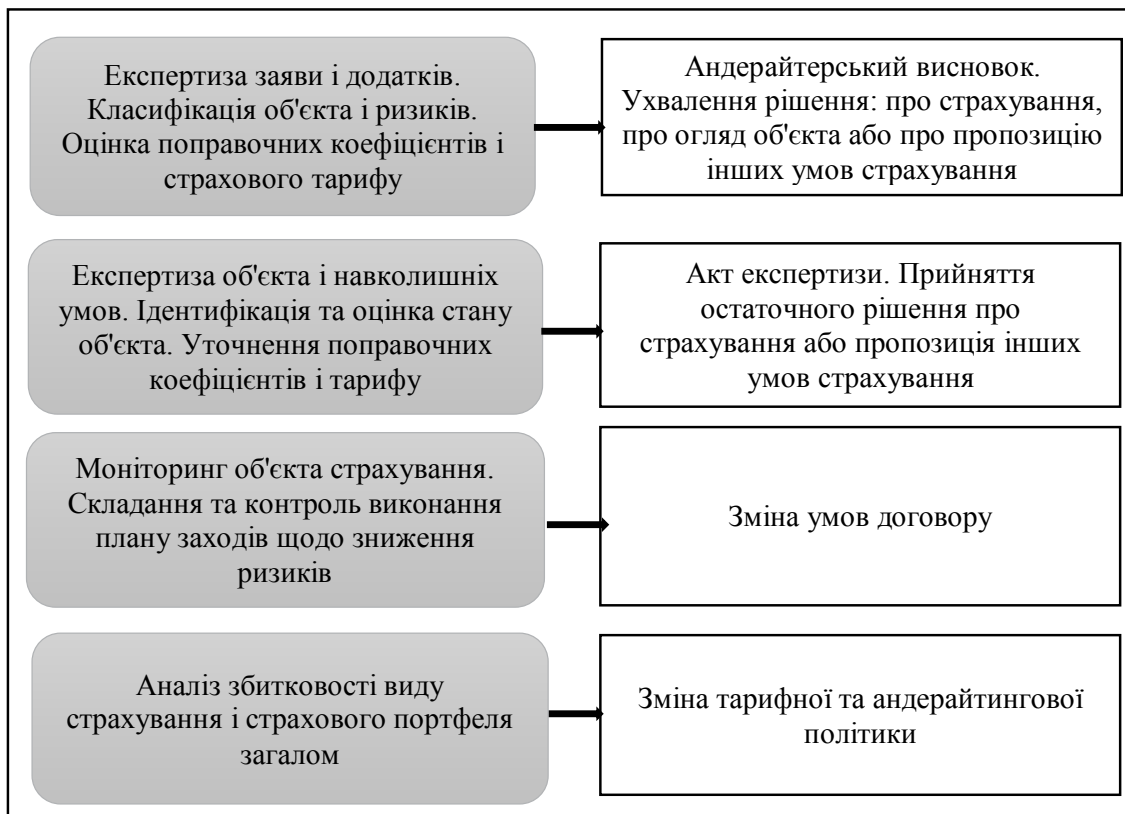

Рис. 3. Узагальнена процедура проведення андеррайтингу в страхових компаніях

Систематизовано на основі джерел [4; 10]

3) операційний результат – сума страхового результату і доходів від інвестування акціонерного капіталу.

Провідна роль андеррайтингу в забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії забезпечується завдяки виконанню ним таких завдань:

– виявлення переліку чинників, які істотно впливають на збільшення ймовірності настання страхового випадку, залежно від об'єктів страхування і специфіки страхових випадків, а також можливості їх обліку в процесі розрахунку страхового тарифу;

– знаходження числових значень, які знижують або підвищують коригувальні коефіцієнти і враховують наявність або відсутність детермінант, що роблять істотний вплив на ймовірність настання страхового випадку;

– формалізація основних і додаткових умов, що включаються в договір страхування;

– вибір числових значень, які знижують або підвищують коригувальні коефіцієнти, що враховують наявність (відсутність) у договорі страхування тих чи інших умов.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, підбиваючи підсумки, слід зазначити, що андеррайтинг у забезпеченні фінансової стійкості страхових компаній відіграє важливу роль, виступаючи одним із ключових індикаторів попередньої та подальшої економічної доцільності процесу страхування, адекватності системи управління операційною діяльністю страховика, ефективності перестраховування, а також маркетингової і тарифної політик. Крім того, андеррайтинг – первинний фактор, який впливає на надійність і стабільність організаційного розвитку страхової компанії та визначає якість страхового менеджменту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Архипов А.П. Андеррайтинг в страховании. Теоретический курс и практикум : учеб. Пособие. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. 240 с.
2. Архипов А.П. О страховом андеррайтинге. *Финансы*. 2005. № 8. С. 51–56.
3. Архипов А.П. Роль андеррайтинга в формировании финансового результата страховых операций. *Управление в страховой компании*. 2008. № 2. С. 25–29.

4. Бутко Л.А. Теоретический анализ понятия «страхование жизни». *Вестник Оренбургского государственного университета*. 2010. № 13 (119). С. 128–132.
5. Горюлев Д.А. Основы бизнес-процессов и страховой андеррайтинг: учеб. пособие. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2012. 280 с.
6. Інформація про стан і показники розвитку страхового ринку. URL: <http://www.dfp.gov.ua/734.html>.
7. Попова А.В. Особливості правового регулювання андеррайтингу. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 1. С. 124–128.
8. Супрун А.А. Управління страховим портфелем як засіб забезпечення фінансової надійності страхової компанії. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2009. Вип. 5. С. 84–91.
9. Ткаченко Н.В. Ефективний андеррайтинг – запорука фінансової стійкості страховика. *Фінансова система України*. Вип. 8 Ч. 2. Острог: Вид. НаУ «Острозька академія», 2006. С. 380–388.
10. Харитоновна Н. Феномен солидарности в процедуре андеррайтинга в страховании жизни. *Страховое дело*. 1999, декабрь. С. 17–22.
11. Шірінян Л. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 9. С. 173–178.

REFERENCES:

1. Arhipov A.P. (2007). *Андеррайтинг в страховании*. [Underwriting Insurance] Teoreticheskij kurs i praktikum. Moscow: JuNITI-DANA [in Russian].
2. Arhipov, A.P. & D'jakov, E.I. (2005). О страховом андеррайтинге. [The Insurance Underwriting] *Finansy. Finance*, 8, 51-56 [in Russian].
3. Arhipov, A.P. (2008). Rol' anderrajtinga v formirovanii finansovogo rezul'tata strahovyh operacij. [Underwriting role in shaping the financial result of insurance operations] *Upravlenie v strahovoj kompanii. Management of the insurance company*, 2, 25-29 [in Russian].
4. Butko, L.A. (2010). Teoreticheskij analiz ponjatija "strahovanie zhizni". [The theoretical analysis of the concept of "life insurance"] *Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta. Bulletin of the Orenburg State University*, 13(119), 128-132 [in Russian].
5. Gorulev, D.A. (2012). *Osnovy biznes-processov i strahovoj anderrajting*. [Fundamentals of business processes and insurance underwriting] Sankt Peterburg: SPbGUJeF [in Russian].
6. Інформація про стан і показники розвитку страхового ринку. Available at: <http://www.dfp.gov.ua/734.html>.
7. Popova, A. (2009). Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання anderrajtyngu. [Features of legal regulation of underwriting] *Visnyk hospodars'koho sudochynstva – Bulletin of commercial justice*, 1, 124-128 [in Ukrainian].
8. Suprun, A.A. (2009). Upravlinnia strakhovym portfelem iak zasib zabezpechennia finansovoi nadijnosti strakhovoi kompanii. [Management of insurance portfolios as a means of ensuring the financial stability of the insurance company] *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu. Actual problems of regional economy*, 5, 84-91 [in Ukrainian].
9. Tkachenko, N.V. (2006). Efektyvnyj anderrajtyng – zaporuka finansovoi stijkosti strakhovyka [Effective underwriting – the key to financial stability of the insurer]. *Finansova sistema Ukrainy. The financial system of Ukraine*, 8, 380-388 [in Ukrainian].
10. Haritonova, N. (1999). Fenomen solidarnosti v procedure anderrajtinga v strahovanii zhizni. *Strahovoe delo. Insurance business*, 12, 17-22 [in Russian].
11. Shirinian, L. (2007). Finansova nadijnist' i finansova stijkist' strakhovykiv *Aktual'ni problemy ekonomiky. Actual economic problems*, 9, 173-178 [in Ukrainian].